

هه‌قسۆزیا دیرۆکی بهرامبەر سیاسه‌تا به‌ریتانیا لسه‌رده‌مێ داگیرکرن و سه‌ره‌به‌رشته‌یی لنگ قوتابییێن کورد و په‌یه‌ه‌ندییا وێ دگه‌ل ئاراسته‌یا دیمۆکراسیه‌تی لنگ وان - پشکا میژوو- زانکۆیا زاخۆ وه‌ك نمونه

پ. ه. د. نصرالدین ابراهیم محمد
د. زاهد سامی محمد
بیوار طه شکر
محمد اسماعیل سلیمان
پشکا دمووناسی - فه‌کوئتیا په‌رومده‌ - زانکۆیا زاخۆ/ هه‌رێما کوردستانا عێراقی.

پۆخته:

ئارمانجا فه‌کۆلێن بۆ مه‌به‌ستا دیارکرن هه‌قسۆزیا دیرۆکی بهرامبەر سیاسه‌تا به‌ریتانیا لسه‌رده‌مێ داگیرکاری و سه‌ره‌به‌رشته‌یکرنی لنگ قوتابییێن کورد یێن زانیگه‌هی و په‌یه‌ه‌ندییا وێ دگه‌ل ئاراسته‌یا دیمۆکراسیه‌تی لنگ قوتابییێن پشکا میژوو ل زانیگه‌ها زاخۆ و زانینا په‌یه‌ه‌ندییا وێ دگه‌ل چه‌ند گۆراوین جودا. سه‌مه‌لی فه‌کۆلێنی پیکده‌یتێن ژ (٩٤) قوتابییێن پشکی، کۆ بشیوه‌یه‌کی هه‌رمه‌مه‌کی هه‌لبژارتینه، و بۆ قی مه‌به‌سته‌ی فه‌کۆله‌ران ٢ پشه‌ر هه‌لبژارتینه وه‌ك گۆراوین سه‌ره‌کی:

١. پشه‌ری: هه‌قسۆزیا دیرۆکی. که‌پیکده‌یتێ ژ (٣٢) برگان و (٥) هه‌لبژیرین هه‌ین.
٢. پشه‌ری: ئاراسته‌یا دیمۆکراسی. که‌ پیکده‌ین ژ (٢٦) برگا و (٣) هه‌لبژیرین هه‌ین ژبو به‌رسدانی. هاتینه به‌ره‌هه‌فکرن ژلایی فه‌کۆله‌رانته.

پشتی ده‌ئینانا ساخله‌تین وان یێن سایکۆمیتريک و جیجیکرنا وان لسه‌ر سه‌مه‌لی، و کۆمکرنا وان راپرسییا، و بکارئینانا فۆرموولین ئاماری، ئه‌نجامین فه‌کۆلێنی دان دیاکرن به‌هه‌بوونا هه‌قسۆزیا میژوویی، و ئارسته‌یا قوتابیان بۆ دیمۆکراسی بشیوه‌کی گشتی، و هه‌بوونا

بۇ دەقەرى، ئەق كرنكەيە خۇد قان خالادا دىينىت:

- ئەق قەكۆلىنە تەواوكەرى قەكۆلىنەن دىترە بۇ تىگەھشتەن ژ ھندەك لايەنەن سايكۆلۆزىيەن قوتابىيەن زانىنگەھى، و مفاومەرگرتن ژ ئەنجامىن وى د بياقەن پەرەمەرى و فەركرنەدا.
- مفاومەرگرتن ژ پەرەن قەكۆلىنە بۇ بابەت و دەلىقەيەن دىترەن ھەقشەنە ژ ئالى قەكۆلەران و لايەنەن پەيەمەندىدارقە.
- ئەق قەكۆلىنە جۆرەك و ئاستەكە ژ تىگەھشتەن تاكى كوردستانى ژ قوناقەكا ھەستىار ژ دۆزا رەوايا ئەتەمەي، و لىن سىيەرا تىگەھەك ھەقچەرخ بناقى دىمۆكراسىيەت، و دگەلدا ژى رەھەندەكى سايكۆلۆزىكانە، و دەرگەھەكە بۇ ھەندى تاكى ھەرىمە بىتە ئاراستەكرن د دەلىقەيەن ھەقشەنەيەن دىرۆكىدا چەوا سەرەمەرى دگەل وى كاودانىدا بگەت، و دال ئايىندەيدا بۇ ب ناقەكى باش بىتەقەگىران.
- كرنكەيا تىگەھشتەن ژ بەا و تىگەھەن دىمۆكراسىيە ژ لايەنەن قوتابىانقە و رەنگشەدانا وى لىسەر بىرارىن نۆكە و داھاتوو د ژيانا ئاسايى و سىياسىيا واند، و نەخاسمە يىن كرىداى ب بابەتەن دىرۆكى و دىمۆكراسى و چقاكىدا.
- ئەق قەكۆلىنە پشكەكە ژ بزاقيەن زەنگىنكرنا پەرتوووكخانەيەن ھەرىمە، نەخاسمە كو ب زمانى شرىنى كوردى ھاتىەنقىسن، و ەك ژىدەرەك زانستى و ئەكادىمى دشىتەن بۇ قەكۆلەر و رەوشەنبر و خواندەفانان بىتە چاكانىەك باومەرىكىرى.
- كىم قەكۆلىنە يىن قى بياقىدا ھاتىنەكرن كو ئەق دوو لايەن و رەھەندە بىقشەھاتبەنە كرىدان(لەوىف زانىارىيەن قەكۆلەران)، و و ژ قى چەندى ئەق قەكۆلىنە ب دەستپىكەك بۇ قى بياقى دەيتەزانىن لىسەر ئاستى ھەرىما كوردستانى.

ئارمانجىيەن قەكۆلىنە، خۇ دىينىتەن د زانىنا:

ئىكەم:

- أ- ئاستى ھەقسوزيا مېژووى لىك قوتابىيەن پشكا مېژووى ب شىوەكى گشتى.
- ب- ئاراستە يا تىگەھى دىمۆكراسىيەت لىك قوتابىيەن پشكا مېژووى ب شىوەكى گشتى.

دووهم:

- أ- ههفسوزيامیژوویی لنگ قوتابیین سەمپلی لدویف گۆراوین: قۇناغ (سى و چهار)،
(رەگەزى قوتابى: نىر، مى) و (ئاكنجىبوونا قوتابى ل: باژىرى، گوندا).
- ب- ب - ئاراستەياتىگەھى ديموكراسىيەتى لنگ قوتابیین سەمپلی لدویف گۆراوین: قۇناغ
(سى و چهار)، (رەگەزى قوتابى: نىر، مى) و (ئاكنجىبوونا قوتابى ل: باژىرى، گوندا).

سێهەم:

- أ- ههفسوزيامیژوویی لنگ قوتابیین سەمپلی لدویف گۆراوین: (ئاستى ئابوورى یى
خیزانى: باشە، ناھنجیە، لاوازه) و (خاندەوارىا دەمبابان: باب خاندەوارە، دایک خاندەوارە،
هەردوو خاندەوارن، هەردوو نەخاندەوارن) و (ساخیا دەمبابا: باب ساخە، دایک ساخە،
هەردوو ساخە، هەردوو مریئە).
- ب- ئاراستەياتىگەھى ديموكراسىيەتى لنگ قوتابیین سەمپلی لدویف گۆراوین: (ئاستى
ئابوورى یى خیزانى: باشە، ناھنجیە، لاوازه) و (خاندەوارىا دەمبابان: باب خاندەوارە، دایک
خاندەوارە، هەردوو خاندەوارن، هەردوو نەخاندەوارن) و (ساخیا دەمبابا: باب ساخە، دایک
ساخە، هەردوو ساخە، هەردوو مریئە).

چوارەم:

پەيوەندىا ههفسوزيا میژوویی ب ئاراستەياتىگەھى ديموكراسىيەتى لنگ قوتابیین كورد
ل پشكا میژوو ب شیۆهكى كشتى.

سنۆرین فەكۆلىنى: سەرجه مى قوتابیین قۇناغین ۳ و ۴ لپشكا میژوویی لزانكۆیا زاخو یا سالا
خواندن ۲۰۱۸ - ۲۰۱۹ بخۆقه گريت.

دەستنیشانكرنا زاراڤان: فەكۆلەرا بفر دیت ڤان زاراڤین لڤارى دياركرى دەستنیشانكەن:

۱. ههفسۆزى (Empathy):

پیناسا بارون وبایرنى (Baron & Byrne, 1997) كە: دبنەرەتدا ئارمىزویا بەرسفدانا
رموشا هەست و سۆزین خەلکا دیتەرە دگەل هەستكرنەكا هاوشیۆه بۆ وان هەستان. Baron &
(Byrne, 1997: 367).

پیناسا کراندیل ویین دیتەر: بریتیه ژ:ههستکرنه ب ئاززاندنه کا ههست و سۆزانه کو دبیته ئەگهري هندی تاکهک وهکی خه لکه کا دیتەر ههست ب ئەزموونه کی بکهت وهه مان دیتن بۆ ههبت. (Grendel, et al, 2009:313).

پیناسا کریسکو: به رهه قییا مرؤفی بۆ ههستکرن بگه رموگۆر دگه ل خه لکا دیتەر بۆ تیگه ههستن ژ رموشا وان یا دمروونی وناخوویی. (Крыско, 2007:115); (Крыско, 2001:362).

پیناسا سونی (Coon, 1997): ئاستی تیگه ههستن ژ بیروباومرین کسه کی، یان شیانا ههستکرن ب ههستیین کسه ک دیتەر (Coon, 1997:G-8).

پیناسا هورنبی (Hornby, 2003): شیانا تیگه ههستن ژ ههست یان ئەزموونا کسه یین دیتەر. (Hornby, 2003:410).

پیناسا نیموفا: ههستکرن ب تاقیکرنی، وتیگه ههستن ژ رموشا سایکۆلۆژیا کسه یین دیتەر. (Немов, 2007: 329).

پیناسهیا تیۆریک یا فه کۆله ران بۆ هه قسۆزیا دیرۆکی: هزرکرن و تیگه ههستن ژ رموش و ئەزموونا کسه نه ک دیتەر ل قوناغه کا دیرۆکیدا، و فه کۆله ر هه قسۆزیا میژوویی بکرداری پیناسه دکهن که بریتیه ژ سه رجه می ئەنجامی به رسشین به رسشدمرینه لسه ر برکین پیقه ری هه قسۆزیی یه ئەوا هاتیه به ره هه قکرن ژبو فی مه به ستی.

۲. دیموکراسی: دهیته پیناسه کرن ژلایی:

ئهرستۆ تیگه هی دیموکراسی پیناسه دکهت "سیسته مه کی سیاسی یه گه ل بخۆ حوکمی ل خۆ دکهت" (الجبوری وآخرون، ۲۰۰۹: ۱۹۳).

ئیبراهام لینکۆلن (۱۸۰۹ – ۱۸۶۵) دیموکراسی پیناسه دکهت "ده سه ه لاتا گه له بریکا گه ل وژبو گه ل" (حوحو، د.ت: ۳۲۱).

تلوعی (۲۰۱۸) ده ته دیارکرن: ئەف زارافه ژ زمانی یه وناانی هاتیه ومرگرتن و پیکدهیت ژ ووشه یین demos ئانکۆ خه لک، و kratos ئانکۆ هیز یان حکومهت، وپیکشه تیگه هی، حکومهتا خه لکی دکه هینت (کلوعی، ۲۰۱۸: ۵۱).

وفه کۆله ر تیگه هی دیموکراسی بکرداری پیناسه دکهنکه بریتیه ژ سه رجه می ئەنجامی به رسشین به رسشدمرین لسه ر برکین پیقه ری تیگه هی دیموکراسیه تی ئەوا هاتیه به ره هه قکرن ژبو فی مه به ستی.

پێناسەیا تیۆریک یا ڤه‌کۆلەرانی بۆ دیمۆکراسیی؛ سەرەدەرێکرنه‌که‌ لێسەر بنه‌ما و پهره‌نسییێن یه‌کسانی و دادپه‌روه‌رانه‌ دگه‌ل ئه‌ندامێن جڤاکێ یان رێکخراو و دامه‌زراوه‌یه‌کا که‌رتی تایبه‌ت یان میرییه‌.

ویژه‌ و ئه‌دمبیاتا ڤه‌کۆلینی:

۱- دیمۆکراسی (democracy):

به‌روڤاڤی سیسته‌می بۆرۆکراسی (bureaucracy)، که‌ پامانا ده‌سه‌لاتا که‌ل ده‌ت، و به‌ره‌به‌لاڤترین تینگه‌می ناف زانستی سیاسیه‌ (کلوعی، ۲۰۱۸: ۵۱) کۆتیدا خه‌لک یی لێن کۆنترۆلیدا، دیمۆکراسیه‌تیدا خه‌لکی کۆنترۆلا لێسەر دامه‌زراوه‌یا هه‌ی، ویشکداری و بریار و دارشتنا سیاسه‌تی، و بریڤه‌برنیدا (Neubeck & Glasberg, 2005: 98). بگۆتنه‌ک دیتەر رازمه‌ندی و په‌ژراندنا بریاردانێ ب هه‌می باوه‌ری ڤه‌، و دهمزگه‌ و رێکخراوه‌کی دا، و به‌رژومه‌ندیا وی و ب ویشکدارییه‌کا به‌رفه‌ر نیشانا کاودانه‌کی دیمۆکراسیه‌، به‌روڤاڤی هه‌مایێ هه‌بوونا کاودانه‌کی تژی ململانی یه‌ (Hoy and Miskel, 2005: 325) یا نه‌دیمۆکراسی.

کارل ف. هینری (Carl F. Henry) دگه‌ل به‌حسکرنا مه‌ترسیی سهر دیمۆکراسیه‌تی لێسهر ده‌می نویدا، و د وی باوه‌ریدا یه‌ قۆرتالکرنا وی په‌یوه‌سته‌ ب دانپێدان و پێناسه‌کرنا رۆهنتریا پێشه‌رین ره‌وشتی، و دادپه‌روه‌ریی جڤاکیدا (Ruggiero, 2004: 92).

ژۆن ماک فی (June Mc Fee, 1970) دگه‌ل پێشکیشکرنا لیسته‌کی ژ به‌ایین دیمۆکراسی، وه‌کی ئازادیا هه‌لبژارتنی، مافین ئێکسانیی و.... هتد داوکی ل شیانین ڤیرکرنا بنه‌مایین دیمۆکراسیی ل سه‌نته‌رین په‌روه‌رده‌یی و ڤیرکرنی ده‌ت ژ ئالیی مامۆستایانه‌ وه‌ک پێدڤیاتیه‌کا جڤاکین هه‌ڤه‌رخین چه‌ند که‌لتور تیدا هه‌ین (Krogh & Morehouse, 2008: 328).

ویژه‌ و ئه‌دمبیاتا هه‌ڤسۆزیی:

ڤه‌کۆلین و ژێده‌ری زانستی، دگه‌ل هندی گرنگیی ب که‌ساتیا خۆدی قوتابیان تیدا، وه‌سا دبێن مامۆستایان روله‌کی به‌رجاڤی دیاڤی گه‌شه‌کرنا هه‌ڤسۆزییا دیرۆکی لێن قوتابیان هه‌ی:

۱. ته‌که‌زکرنه‌ سه‌ر بابه‌تین رابردووی ژ پێخه‌مه‌ت گه‌شه‌کرنا پتر یا ڤی تینگه‌هی لێن وان،

و هاریکاریا وان و جۆداکرنا رابردووی دوویر ویی نێزیک.

۲. پۈيتەپىدان ب ناهەرۆك وقۇناغىيىن دىرۆكى دىبابەتییىن خواندىنى دا، وئاراستەكرنا پرسىيارىن كرىدايى پىشە، دجى تىكستەكى دىرۆكى دخوين، ب پشتگرىدان ب ھزركرنەكا ئازرىنەرتىدا.

۳. ھاندانا قوتابيان لىدۆر ھەلبۇرتنا وان ژىدمەرىن پتر ترين مفاى دگەھىنە قوتابى بۆ تىگەھشتىن دروويدانىيىن بۆرى دا، وھشيارىيىن دبىريايىن خويىن دۇماھىكى لىدۆر وان روودانا.

۴. ھاندانا قوتابيان بۆ بەرھەقبوونى ب ومرگرتن وقەبىل كرنا ھزرىن نوى وجىاواز ژيىن وان دانەبىتە ئەگەرى كەرب وكيىن مەعريفى لىك وان، بەلكۇ ب خۇ كونترۆلكرىن وگھۆرىن، وپەيداكرنا ئاراستەيىن ئەرىنى بەرەف فىربوونى (حاجى السليقانى، ۲۰۱۴: ۹۶).

بىردۆزىن كرىدايى ب ھەقسۆزى:

۱. بىردۆزا سولىقانى: دقى بىردۆزا كەساتى دا، ھەقسۆزى برىتتە ژ پەيوەندىيەكا نەزارەكى وقەشارتى، كۆ برىكا وى ئاراستە، ھەستەومر، برىاريىن مرۆقى بىيى ھندى بەينە گشتاندن، ژ كەسەكى بۆ كەسەك دىتر بەينە قەگۇھاستن (پورافكارى: ۱۳۸۰: ۵۰۰).

۲. بىردۆزا راوئىركارى وچارەسەرىيا دمروونى: شيانا ھەقسۆزى بۆ كەشەكرنى ونەخاسمە تا ئاستەكى شارمازيانە، ب گرنگ دزانىت. كاڧرىيلۇڧان ت. پ، وەسا دبىنت جۆرەكى باش و قەنجىخوازيى ژ پەيوەندىيا مرۆقى دگەل خەلكا دىتر دگەھىنت (Мещеряков и Зинченко, 2007: 625).

۳. تىۆرىيا بلوولئىرى: رەنگەقەدانەكە ژ بىروباومەرىن فەيلەسۇفى مەزنى فرەنسى ئۆگست كونتى، كۆ گرنگى ب ژيىنى ددەت، و وەسا دبىنت ھەستەومر ب خەم و خەيالىي خەلكا دىتر ھندەك رەفتارا لىك مرۆقى پەيدادكەتن وەكى خوشحالى، وئازار، يان كەرب و..... ھتد، وئەو ئازارىن ژڧان ھەستەومران پەيدا دىن دخوازن ئەم ب نەچارى خۇ ژوان قۇرتال بگەين. ئەوما ئىك ژوان رىكا ئەو ئەم بزاڧى بگەين ھارىكارىيا خەلكا دىتر بگەين، ئەويىن پىدقى پى ھەي، داکۆ ژ وى رەوشا ئالۆز ونەخۇشا ئەم تىدا رزگاربىين (پور افكارى: ۱۳۸۰: ۵۸، 390; Крыско, 2007).

۴. تىۆرىيا رۇجىرىزى: بدىتنا وى ھەقسۆزى ئەو شيانەيا يا مرۆقى نە چاردكەت دگەل كەسەك دىتر بەردەوامىيى بدەت تا وى ئاستى ھەستەومەرىن كەسىن دىتر وى دگەل خۇ دھاژۇن و ب پىدقى دبىين، بىيى ھندى ئەف كەسى ھەقسۆز رىژە و ئاستى شيان وھىژا وان ھەستەومران بزانىتن يان دئاستى كویراتى يان زىانمەندى يان لادانا وان ھەستەومران بگەھىتن ھەست پىبىكەت (پور افكارى: ۱۳۸۰: ۵۰۰).

فەكۆلین ل وەلاتین پێشکەفتی و دیمۆکراسی یین وەکی ئەمریکا و بەریتانیا نیشان
 ددەت کەهەندەک بنەما و بەهایین دیمۆکراسیی، وەک پێدقیاتین چاکای، و بۆ نموونە ژێ ئازادی،
 و یەكسانی ل ریزیەندییا ئیکەم و دووهم دەین (Genkin, 2005: 55). دەستپێکا هاتنا
 دیمۆکراسیی ل جەرخ بێستی بوناق پڕۆسیسا پەرورەدەیدا ل سەر دەستی فەیلەسوفی ئەمریکی
 جون دینی (John Dewy) دزقیریت دەمی پەرتووکا خۆ (دیمۆکراسی و پەرورەدە) ل سالا ۱۹۳۰
 نقیسی و داخووا چاکسازیا پەرورەدەیی دکەت (Steven Jr, Wood & Sheeban, 2002).

هەر چەندە هەندەک جارێان دیکتاتۆر ژێ تیکەهی دیمۆکراسیەتی وەک چەکەک بکار دێنن،
 و ژ بەر قی چەندی ژێ دیمۆکراسیەتی نەشیایە ژبەر ئارێشەیین خۆ، ئارێشەیین مرقفی ب ئیکجاری
 چارەسەر بکەت، بەلێ پا لقی سەردەمی زانیاری، ئازادی و خوشگۆزمرانی و پاراستنا مافیین مرقفی،
 تەورەکی سەرکی گەتوگوییێن هزرا سیاسی و ئابوری و چاکاییە (سیدی، ۲۰۰۵: ۳)، لەوما
 دیمۆکراسیەتی جەهەک تایبەتی د دامەزراو سەنتەرین پەرورەدەیی و فیکرنیدا هەی بسپۆرین
 پەرورەدەیی رۆل قان سەنتەرێان د بەلاقێرنا رەوشەن بیریا سیاسی و دیمۆکراسی ب کێرنگ دێرخین
 و ب پشکەک فەرمی ژ بەدەستەئێنانا هۆشیاریا هەقوولەتیا دبیافی مافیین مرقفی ددەنە زانی، و
 نەخاسەمە بریکا برۆگرامیێن خواندنی (عبدالحمید، ۲۰۰۴: ۲۹).

ب- هەقسۆزی:

هەندەک دەرورنناس دوی باوریدانە هەقسۆزی بابەتەکە گریدایە ب بابەتی رەوش و
 ئەخلاقی لێک مرققان، و ب تایبەت ژێ دکاودانی هاریکاریکێرنا کەسەکی بیانی یان ژێ
 سەردەمەریکێرنا دکەل کونەهین کەسین سەرپێچیکار یان تاوانبار، دقێ راستیدا فەکۆلین
 نیشان دەن رۆلی چاقلیکێرنا کەسی (زارۆک و سنێلەیان) بۆ دەیبابان کارتیکێرنا مەزن ل سەر
 ئاستی هەقسۆزی و ان دکەت، و ژبلی ئەزموونا کەسی، رەگەز، کەلتور و فاکتەرین چاکای ژێ
 رۆلی تیدا دکێرن (Crandel, T. l., et al, 2009: 313). ئیکەم جار ل ۱۹۰۹ دا ئەف تیکەهە ژ
 لایەنی دەرورنناسی بەریتانی ئیدوارد برادفۆرد تیچنیر (Edward Bradford tchener) ۱۸۷۷-
 ۱۹۲۷ ژ زمانی ئەلانی هاتیە و مەرگرت وەک شیا ناو هەستەمۆرین کەسەک
 دیت (Colman, 2009: 248).

بەدیتنا روی و بیارس (Rue & Byars, 2005: 292) ژ ساخلەتین مرقفەکی
 دیمۆکراتیک بریار دانا هەقپشک، بکارئێنانا بابەتیانە یا رەخنە و پاداشترنی، خوشحالی ب

گهۆرین و بیروباومرین نوی یین کەسین دیتەر، هەستەرن ب بەرپرسیارەتی یە Rue & (Byars, 2005:292) و دبیریاردانی دا هاریکاری و رینمایی و پشستگیریا کەسین دیتەدکەت.

قەكۆلینن پشتر: لدویف زانیاریین قەكۆلەران چ قەكۆلن ل دەقەری نەهاتینەكرن ئەق دوو گۆراوه راستەموخو تیدا هاتبە قەكۆلاندن، و ئەقە بخو خالەكا بەیزیا قی قەكۆلینیە.

- پرۆگرامی قەكۆلینی و كریارینوی: قەكۆلەر وەكول خواری هاتیە دیاركرن دادریژن:
- كۆمەلگەها قەكۆلینی: هەمی قوتابیین قۇناغا سیەم و چەارەما پشكا میژووی ل فاكۆلتیا ئەدەبیاتا زانینگەها زاخو ل سالا (۲۰۱۸ - ۲۰۱۹) بخوقەدگريت كو پیکدهیت ژ (۱۱۸) قوتابیان. ژبەر هویرتربوون د قەكۆلینی و زانیان راستیا پەیوەندیان قان دوو گۆراوین سەرمکی د قەكۆلینی، و ژبەر كۆتنی وان دوو قۇناغان هویرکاریین كریدای بشی قۇناغا دیروکی وەك پرۆگرامی خواندن و مرگرتیە، قەكۆلەران تنی ئەو دوو قۇناغ بشیوەیەکی مەبەستدار هەلبژارتن.
- سەمپلی قەكۆلینی: سەمپل وەك پیناسە بریتیە ژ پارچە یان پشكەك ژ گروویەکی بو ئەنجامدان پشكنین یان تاقیکرنەکی و دمرپینا رمئیەکی یان دانا بریارەکی (جرجس، ۲۰۰۵، ۳۸۵)، یاكو د قی قەكۆلینی دا (۹۴) كەس، ئانكو بریژمیا (۸۰٪) بین، ب شیوەیەکی هەپەمەکی ژ جفاكا گشتی هاتەهەلبژارتن، و ئەقە د ناقرۆكا ژیدەرین زانستیدا ئاماژە پیهاتیەدان بو قەكۆلینەكا شرۆقەکاری گۆنجاہ (الرفاعی، ۲۰۰۷، ۱۵۷).

سەرچەم	رەگەز		قوناغ
	می	نیر	
۵۷	۳۴	۲۳	سیی
۳۷	۲۲	۱۵	چاری
۹۴	۵۶	۳۸	سەرچەم

- كەرەستی قەكۆلینی: بو مەبەستی بدەستەئینانا ئارمانجین قەكۆلینی قەكۆلەران ب پشتریدان ژیدەر و ئەدەبیاتا كریدای ب قەكۆلینیقە دوو پیقەر ئامادە و بەرهەفكرن و بكارئینان:

أ- پیقەری هەقسۆزیا دیروکی كو پیکدهات ژ (۳۲) برگان.

ب- پيشهري ئاراستهيا ديمۆكراسيه تي كويكها توبو ژ (۲۶) برهه يان.

- راستگويي (validity): مه بهست ژي ئه وه پيشه رهك يان راپرسيهك وي تشتي بيشيتن يي كو بو وي هاتيه ئاماده كرن نهك تشتهك ديتر، قهكولهران پشتا خو ب راستگويي ژ جورى سه رقه يي گريدا (Dunn, 2001:66)، و بو زانين و بدهسته ئيناني، قهكولهر رابوو ب دابه شكرنا ههر دوو پيشه ران لسه ر كومه كا شه ره مزايين بياقي دمووناسي و په رومرده يي (پاشكوي ژماره ۱)، و ديار بي ريژا رماه نديا وان لسه ر پيشه ري هه قسوزيا ديروكي (۸۴.۴٪)، و يي پيشه ري ئاراسته يا ديمۆكراسيه تي (۹۳.۱٪) بي.
- نهكوري (reliability): ئانكو پيشه ر يان راپرسى پشتى دووباره كرنى د ماوه يه كي ديار كريد لسه ر هه مان سه ميل و كاودان و نه بوونا كي ماسيان ئه نجامين نيژيكي ئيك هه بيت (Dunn, 2001: 328). قهكولهران بو زانينا جيگيرييا ههر دوو پيشه ران مفا ژ شيوازي دووباره كرنى (عاده الاختبار) و مرگرت، و ب بكاريئانا هاوكيشه يا (پيرسونى) دمركه قهت ريژا وي بو پيشه ري هه قسوزيا ديروكي (۰.۷۵)، و بو پيشه ري ئاراسته يا ديمۆكراسيه تي (۰.۸۸)، يه و نه ق ئاسته كي په سه نديك (Dunn, 2001:229).
- جيبه جيكرنا پيشه ري: پشتى پشتراستبوون ژ گونجانا پيشه ران ئاماده بوونا دو ماهيك وينه يي وان، ئه وه دوو پيشه ر لسه ر سه ميل قهكولينى هاتنه جيبه جيكرن، و پشتى كومكرنا وان و لادان (۱۸) راپرسين زانيارى تيدا بدروستى و تهواوى نه هاتيينه تريكرن، يين ديتر ب سيسته مي (excell) ي هاتنه ري كخستن.
- كه ره مستين ئامارى: بو قى مه بهستى قهكولهرى مفا ژ چهن تي ئاماري (SPSS) يي قهكولينين جقاكي و مرگرتى.

پيشكه شكرنا ئه نجامان و كهنگه شه يا ئه نجامان

ئه نجام و دانوستاندنا قهكولينى: د قى به شى دا ئه نجام و دانوستاندنا ئه نجاما لديف فان ئارمانجين ل خوارى:

ئيك: أ- زانينا ئاستى هه قسوزيا ديروكي بشيوه يه كي گشتى، بو سه ميل قهكولينى و پشتى بدهسته ئينانا نافهنده ژمي ري ولادانا پيشه ري و جيبه جيكرنا (T.test) بو سه ميل بتي، وه كي خسته يا ژماره (۱) داها تي:

خشتهیا (۱)

ئه‌نجامین (T-test) و ناڤه‌نده ژمیری و لادانا بیڤه‌ری بۆ سه‌میلی ڤه‌کۆلینی بگشتی

ب	ناستی ب رامانی/نمریا نازاد	بهایی تی (T.test)		لادانا پیشه‌ری	ناڤه‌نده ژمیری	ناڤه‌نده کریمانه‌یی	سه‌میل
		خشته‌یی	بده‌ستکه‌فتی				
رامان بوون	۰.۰۵	۱.۹۸	۱۰.۴۲۲	۱۴.۸۹۴	۱۱۲.۰۱	۹۶	۹۴

هه‌که‌ر ته‌ماشه‌ی ڤی خشتی بهیته‌کرن دی هیته‌ تیبینیکرن که (T-test) یا بده‌ستکه‌فتی مه‌زنتره‌ ژ یا خشته‌یی، ئانکۆ (۱۰.۴۲۲) مه‌زنتره‌ ژ (۱.۹۸)، و ئه‌و ژی ل ناستی (۰.۰۵) و نمریا نازادیا (۹۳)، و ئه‌ڤه‌ ئانکۆ جیاوازییا دناڤه‌را هه‌ردوو ناڤینان دا یا هه‌ی و ئه‌و ژی د به‌رژمه‌ندییا ناڤینا ژمیری یا تاکین وئ سه‌میلی، بگۆتته‌ک دیتر قوتابیین سه‌میلی هه‌ست ب هه‌ڤسۆزییا دیروکی دکهن، لی ب دیتنا جۆداهیییا دناڤه‌را تیکراییی کریمانه‌یی و ناڤین دیاردیبیتن ئه‌ڤ سازانا د ئاسته‌ک نه‌مدايه‌ و نه‌دئاسته‌کی پیدڤی و خواستی دابوویه. ڤه‌کۆله‌ر ڤی چهن‌دی بۆ هندی دزڤرینن کو ب خواندن و پیداجۆن ب دیروکی، د وئ قۆناغا ژیارا کوردستانیان، و لهن ده‌سته‌لاتا به‌ریتانیاهه‌، خه‌لکی کوردستانی گه‌له‌ک نه‌خۆشی و ته‌حلی و دژاوری دیتن و تامکرن، و نه‌خاسمه‌ د وی شه‌ری ناڤه‌را واندا چیبووی، و هه‌می ئه‌ڤ چهن‌ده ب ئاشکراییی ژ ئالی سه‌میلی ڤه‌کۆلینیڤه‌ ده‌یته‌ هه‌سته‌پیکرن، و ئه‌ڤ راستیه‌ ژی خۆ د به‌رسڤین وان بۆ برکه‌یین راپرسییا هه‌ڤسۆزییا دیروکیدا ره‌نگه‌ڤده‌ته‌. دیاره‌ هنگی ژیلی هه‌می ئه‌وان کاره‌ساتان، که‌سه‌کی و هه‌ک سیر ئارنۆلد ویلسۆن (Willson, 1932)، حاکمی سیاسیی وی ده‌می ل عیراقی د بیرمه‌ریین خۆ دا، خه‌لکی ب " کۆر ڤه‌هم، ده‌مارگیر و نازاوه‌گیر" ده‌ته‌ نیاسن (الوردی، ۱۹۹۲: ۱۱)، و ئه‌ڤه‌ تنی پشکه‌که‌ ژ هه‌می ره‌فتارین دکهل خه‌لکی هاتینه‌ کرن ژ لایه‌نی ده‌سته‌لاتا سیاسیا به‌ریتانی ل وی ده‌میدا.

ئیک: ب- زانینا ئاستی تیکه‌هی دیموکراسیی لنگ به‌رسڤه‌ران بشیۆمه‌یه‌کی گشتی: پشتی جیبجیکرنا پیڤه‌ری تیکه‌هی دیموکراسیه‌تی لسه‌ر ئه‌ندامین سه‌میلی ڤه‌کۆلینی، و پشتی بده‌سته‌ئینانا ناڤه‌نده‌ ژمیری و لادانا بیڤه‌ری و جیبجیکرنا (T.test) یا ئیک سه‌میلی، ئه‌نجام و هه‌کی د خشته‌یا ژماره‌ (۲) داها‌تی:

خشتهیا (۲)

ئەنجامین (T.test) یا ئیک سەمپلی و ناڤەندە ژمیری و لادانا پيشهري بۆ سەمپلی ڤەكۆلینی

بگشتی

سەمپل	ناڤەندە گريمانهیی	ناڤەندە ژمیری	لادانا پيشهري	بهايی تی (T.test)		ئاستی ب رامانی/نمریا ئازاد	ب رامان بوون
				بدهستكهفتی	خشتهیی		
۹۴	۵۲	۵۸.۱۶	۶.۹۵۳	۸.۵۸۸	۱.۹۸	۰.۰۵	ههیه

ههكه ر تهماشه ی ڤی خشتی بهیتهكرن دی هیته تیبینیكرن كه (T.test) یا بدهستكهفتی مهزنتره ژ یا خشتهیی، ئانكو (۸.۵۸۸) مهزنتره ژ (۱.۹۸)، و ئهو ژی ل ئاستی (۰.۰۵) و نمریا ئازادیا (۹۳)، و ئه ڤه چەندە ددهته دیاركرن بههبوونا تیگهه دیموكراسهتی لئك وان، لی ب دیتنا جوداهیی دناڤهرا تیكرایی گريمانهیی و ناڤین دیاردییتن ئه ڤه سازانا د ئاستهك نزمدايه و نهئاستهك پیدقی و خواستی دابوویه. ڤهكۆلەر ڤی چەندی بۆ هندی دزڤرینن كهدهركهفتنا ئاستهك، هه چەندە نزم ژی، كهشهیا تیگهه دیموكراسیهتی لئك سەمپلی ڤهكۆلینی وی چەندی دكههینیت كه قوتابی ل زانیگهه و لئ كارتيكرنا خواندن لشی قوناغی یی كههشتیه وی ئاستی بشیت د بنه ما و پرهنسیپین دیموكراسیهتی و مافین مروڤی، یین جڤاکی و كهلتووری و ئایینی و تاکی و سیاسی بنیاسیت و پیداكړی لسه ر بههئینانا وان بكهت. دیاره ئه ڤه دگهل ئارمانج و پروگرامین خواندن و كهشهیا لایه نین جڤاکی و سیاسی ل هه ریمما كوردستانی دكۆنجیت و نیشانهك ئه رینییه لدۆر كهساتیا قوتابی زانیگهه، و نه خاسمه ل هه ریمه كا كو ب شانازیڤه تیدا پیکشه ژیانئ ناڤۆدهنگهك مهزن پهیداكریه.

دوو: ۱- زانینا ئاستی هه ڤسوزیا دیروکی لدویڤ كۆراوین ڤهكۆلینی : قوناغا خواندن (سییه، و چهارم). و رهگهزی قوتابیان. جهی قوتابی لی ئاكنجی (كۆند، باژیر).

پشتی جینجیكرنا پيشهري هه ڤسوزیا دیروکی لسه ر قوتابیان ودهرهینانا ناڤهندا ژمیری ولادانا پيشهري، وپشتی بكارهینانا هاوكیش (T.test) یا دوو سەمپلی ئەنجامان دایه دیاكرن بنهبوونا جیاوویی دناڤهرا قوتابیاندا سەبارت قوناغا خاندن (سییه، چهارم)، وههروهسا سەبارت رهگهزی قوتابی، وههروهسا سەبارت جهی ئاكنجیوونا قوتابی (باژیر، كۆند)، ههروهكو دخشتا (۳) هاتی دیاركرن:

خشتهیا (۳)

ناقهنده ژمیری و لادانا پیقهیری و بهایی (T-test) بۆ زانینا لدویف گۆراوین قهكۆلینی بۆ

خۆگۆنجاندا جفاکی و دموونیا قوتابیان

بگهۆر	ژماره	ناقهنده ژمیری	لادانا پیقهیری	بۆهایی (T-test)		برامانبوون و جیاوازی
				خشتهیی	بدهستهفتی	
سیی	۵۷	۱۱۲.۲۵	۱۶.۰۷۳	۱.۹۸	۰.۱۸۹	نهبوو
چاری	۳۷	۱۱۱.۶۵	۱۳.۰۷۷			۰.۰۵ ۹۲
نیر	۳۸	۱۰۹.۴۲	۱۴.۲۸۲	۱.۹۸	۱.۳۹۶	نهبوو
می	۵۶	۱۱۳.۷۷	۱۵.۱۶۹			۰.۰۵ ۹۲
گوند	۲۸	۱۱۰.۸۹	۱۳.۶۲۰	۱.۹۸	۰.۴۷۲	نهبوو
باژیر	۶۶	۱۱۲.۴۸	۱۵.۴۷۸			۰.۰۵ ۹۲

ههكهه ئهف خشتهیه بهیته تهماشهكرن دی بینین نهبوونا جیاوازی دنافهرا تیگههی ههفسوزیا دیروکی لنگ قوتابیان سهبارته بگۆراوین قوناغ، و رهگهز، جهی ئاكنجیوونی، و قهكۆلهه نهگهزی قی چهندی دزقرینن ئان كۆراوا وهك ئیك رۆل دیتیه و بۆ ههمی قوتابیا كارتیکرن لسهه دیتنا وان نهبوویه.

دوو: ۲- زانینا ئاستی تیگههی دیموكراسیهنی لدویف گۆراوین قهكۆلینی: قوناغا خواندن (سییهه، و چهارهه)، و رهگهزی قوتابیان، ئاكنجی (گۆندی یان باژیری).

پشتی جیجیكرنا پیقهیری تیگههی دیموكراسهتی لسهه قوتابیان و دمههینانا ناقهندا ژمیری و لادانا پیقهیری، و پشتی بكارهینانا هاوكیشا (T-test) یا دوو سهمیلی نهجامان دایه دیاكرن بهههبوونا جیاویزی دنافهرا قوتابیین قوناغا (سیی و چاری) دا، و بهههبوونا جیاویزی دنافهرا قوتابیاند سهارته رهگهزی قوتابی، و ههروهها سهارته جهی ئاكنجیوونا قوتابی (باژیر، گوند)، هههوهكو دخشتا (۴) هاتی دیاركرن:

خشتهیا (٤)

ناقه‌نده ژمیری و لادانا پیقه‌ری و بهایی (T-test) بۆ زانینا لدویف گۆراوین هه‌کۆلینی بۆ

خۆگۆنجاندا جفاکی و دهرووینیا قوتابیان

کۆراو	ژماره	ناقه‌نده ژمیری	لادانا پیقه‌ری	بۆهایی (T-test)		ئاستی برامانبوونی و نهرمیا ئازاد	برامانبوون و جیاوازی
				خشته‌یی	بده‌ستکه‌فتی		
سیی	٥٧	٥٧.٢٨	٧.١٢٨	١.٩٨	٣.٤٣٥	٠.٠٥ ٩٢	هه‌بوو
چاری	٣٧	٦١.٠٥	٥.٦٢٧				
نیر	٣٨	٥٨.٥٣	٨.٠٩٣	١.٩٨	٠.٤١٩	٠.٠٥ ٩٢	نه‌بوو
می	٥٦	٥٧.٩١	٦.١٢٧				
کۆند	٢٨	٥٩.٣٩	٥.٤٠٥	١.٩٨	١.١٢٢	٠.٠٥ ٩٢	نه‌بوو
بازیر	٦٦	٥٧.٦٤	٧.٤٩١				

هه‌که‌ر ئه‌ف خشته‌یه به‌یته ته‌ماشه‌که‌رن دی بینین هه‌بوونا جیاوازی دنافه‌را تیگه‌هی دیموکراسیه‌تی لنگ قوتابیان سه‌بارته‌ بگۆراوی قوناغ (سیی، وچاری) و دبه‌رژمه‌ندیا قوناغا چاریدا، و فه‌کۆله‌ر قی چهن‌دی دزقرینن قوناغا چه‌اری خۆدان ئه‌زموونه‌ک زیده‌ترن ژ قوناغا دیت‌ر و تیگه‌ه و ئاراسته‌یا دیموکراسیی پتر لنگ وان پێشکه‌تیه‌، نه‌بوونا جیاوازی دنافه‌را قوتابیاندا سه‌بارته‌ ره‌که‌ز، و جه‌ی ئاکنجیبه‌وونی، و فه‌کۆله‌ر نه‌که‌ری قی چهن‌دی دزقرینن وان گۆراوان ئه‌و هند کارتیکرن لسه‌ر هه‌فسۆزیا دیروکی و ئاراسته‌یا دیموکراسیی لنگ وان نه‌بوویه.

سی: أ- زانینا جیاوازیته‌ ئاماری د ئاستی هه‌فسۆزیا دیروکی لنگ قوتابیین سه‌مه‌لی لدیف بگۆرین: باری ئابووری خیزانی (باش، ناغین، یان خراب)، و خاندمواری ده‌یابان (باب خواندمواره، ده‌یک خواندموار، هه‌ر دوو نه‌خواندموار، هه‌ر دوو خواندموار)، باری ژیانیا ده‌یابان (ده‌یک ساخه، باب ساخه، هه‌ردوو ساخن، هه‌ردوو یین مرین).

پشتی دهره‌ینانا ناقه‌ندا ژمیری و لادانا پیقه‌ری ژبو هه‌رسێ بگه‌ۆرین گریدا ی تیگه‌هی هه‌فسۆزیا میژوویی و هه‌کو دخشته‌ (ه) دیارکری.

بھائی ناقہ ندا ژمیری و لادانا پیشہری یا بگھورین (ٹاسٹی ٹیپوری پی خیزانی، خاندنواریا دھیبابان،

باری ژيانا دهیابان) یا تیگه‌هی هه‌فسۆزیا میژووی

بگهۆر	ئاست	ژمارا وان	ناقەندە ژمیری	لادانا پیقهیری
ئاستی ئابوووری	باشه	۴۳	۱۱۲.۵۱	۱۴.۴۶۷
	نانجیه	۴۷	۱۱.۳۲	۱۵.۷۸۷
	لاوازه	۴	۱۱۴.۷۵	۱۰.۲۱۰
خاندمواریا دمیبابان	باب خاندمواره	۳۵	۱۱۳.۲۰	۱۳.۳۵۷
	دایک خاندمواره	۳	۱۱۳.۶۷	۱۳.۷۹۶
	همردوو خاندموارن	۵	۱۰۷.۶۰	۲۱.۶۱۷
	همردوو نه خاندموارن	۵۱	۱۱۱.۵۳	۱۵.۵۸۸
دمیباب دساخن	باب ساخه	۳	۱۰۴.۳۳	۱۰.۶۹۳
	دایک ساخه	۱۴	۱۱۴.۰۷	۱۱.۹۵۲
	همردوو ساخن	۷۳	۱۱۱.۴۹	۱۵.۸۲۴
	همردوو مرینن	۴	۱۲۰.۰۱	۱.۴۱۴

وژبو پتر پشتراسېوون بهه بونا جياوازيی دنافهرا قوتابياندا لدويف وان بگهؤرا فه کؤله ر رابوون بجييجي کرنا هاوکيشا (ANOVAOne way) لسره داتايين بدهستمه فه هاتين ياپيشه رى هه فسوزيا ديرؤکى و ئه نجاما دايه ديارکرن بنه بوونا جياوازيی دنافهرا قوتابياندا لدويف بگهؤرى ئاستى ئابوورى يى خيزانى، وخاندمواريا دميابان، وبارى زيانا دميابان، و خشتا(۶) قى چه ندى دده ته ديارکن:

خشته یا (۶)

بھائی (ANOVA) یا بدہستفہ ہاتی و خستہ بی بؤ سہ میلیّ قہ کؤلینیّ لدویش گؤراوین

گریدای بتیگه‌هی هه‌فسۆزیا میژوویی

بگھوڑ	جۆرى پەيۋەندىي	كۆيى چەارگۆشە	نەرمەي اۋازاد	ناقەندە گەشتىي چەارگۆشە	بەھايىي ڧايىي		ئاستى بىرامان بوۋىز ئى/نەرمەي ئازاد
					بەدەستقەھات ى	خەش تەھيى	
ئاستى ئابۋورى يى خىزانى	دەناقبەرا	۶۳.۲۸۲	۲	۳۱.۶۴۱	۰.۱۴۰	۳.۰۷	۰.۰۵
	گروويان	۲۰۵۶۷.۷۰۷	۹۱	۲۲۶.۰۱۹			۲- ۹۱
	لە ناۋ گروويان	۲۰۶۳۰.۹۸۹	۹۳				

٠.٠٥ ٩٠ - ٣	٢.٠٩	٠.٢٤٥	٥٥.٦٠٦	٣	١٦٦.٨١٧	دناقبهرا گروویان	ئاستی خاندمواری ١ دمیابان
			٢٧٧.٣٨٠	٩٠	٢٠٤٦٤.١٧٣	له ناف گروویان	
				٩٣	٢٠٦٣٠.٩٨٩	گشتی	
٠.٠٥ ٩٠ - ٣	٢.٠٩	٠.٧٦٢	١٧٠.٣٨٣	٣	٥١١.١٤٨	دناقبهرا گروویان	بارى ژيانا دمیابان
			٢٢٣.٥٥٤	٩٠	٢٠١١٩.٨٤	له ناف گروویان	
				٩٣	٢٠٦٣٠.٩٨٩	گشتی	

وهك لشی خشتهی دیار دبیتن بۆ هه می گۆراوین فه کۆلینى بهایی (F) یی بدهستقهاتی ل هه می جهان بچووکتیره ژ بهایی فایی خشتهی (٢.٧١)، واته لثیری گۆراوین گریدای ب بهرسقدمران د فه کۆلینى دا هیچ کاریگه ری لسه ر قوتابیاندا نه بهیه. فه کۆله ر قی چه ندی بۆ هندى دزفرینیتن كه فاکتەر و بگۆرین فه کۆلینى د هه می قۆناغین خواندنى وهك ئیک کارتیکرن گۆراوین سمه رکیین لسه ر هه قسۆزییا دیرۆکی و ئاراستهیا دیموکراسیی لنگ وان هه بوویه.

س: ب- زانینا جیاوازییت ئاماری د ئاستی تیگه هی دیموکراسی لنگ قوتابیین سه مپلی لیدیف بگۆرین: بارى ئابووری خیزانى (باش، ناڤین، یان خراب)، ئاستی خاندمواریا دمیابان (باب خواندمواره، دهیک خواندمواره، هه ر دوو نه خواندمواره، هه ر دوو خواندمواره)، بارى ژیانیا دمیابان (دهیک ساخه، باب ساخه، هه ردوو ساخن، هه ردوو یین مرین).

پشتی دمهینانا نافه ندا ژمیری و لادانا پیشه ری ژبو هه رسى بگهۆرین گریدای ب تیگه هی دیموکراسه تی فه هه ر وهکو دخشتا (٧) دیارکری.

خشتا (٧)

بهایی نافه ندا ژمیری و لادانا پیشه ری یا بگهۆرین (ئاستی ئابوری یی خیزانى، خاندمواریا دمیابان، بارى ژيانا دمیابان) یا تیگه هی دیموکراسیه تی

بگهۆر	ئاست	ژمارا وان	نافه ندا ژمیری	لادانا پیشه ری
ئاستی ئابووری	باشه	٤٣	١١٢.٥١	١٤.٤٦٧
	نانجیه	٤٧	١١.٣٢	١٥.٧٨٧
	لاوازه	٤	١١٤.٧٥	١٠.٢١٠
خاندمواریا دمیابان	باب خاندمواره	٣٥	١١٣.٢٠	١٣.٣٥٧
	دایک خاندمواره	٣	١١٣.٦٧	١٣.٧٩٦

هەردوو خاندەوارن	۵	۱۰۷.۶۰	۲۱.۶۱۷
هەردوو ئەخاندەوارن	۵۱	۱۱۱.۵۳	۱۵.۵۸۸
باب ساخە	۳	۵۳.۶۷	۵.۷۷۴
دایک ساخە	۱۴	۵۸.۲۱	۹.۵۲۹
هەردوو ساخن	۷۳	۵۸.۲۵	۶.۶۱۰
هەردوو مرینن	۴	۵۹.۷۵	۳.۳۰۴

وژیو پتر پشتراسبوونی ژهه‌بوونا جیاوازی دناڤه‌را قوتابیا سه‌بارمت بگه‌ورین(ناستی ئابووری یی خیزانی، خاندەواریا دمیابان، ساخیا دمیابان)قه‌کۆلەر رابوون بجییجیکرنا هاوکیشا (ANOVAOne way) لسه‌ر داتایین بده‌سته‌مه‌قه‌هاتین یاییشه‌ری تیگه‌هی دیموکراسیی و ئەنجاما دایه دیارکرن بنه‌بوونا جیاوازیی دناڤه‌را قوتابیاندا لدویف وان بگه‌وران، وخشتا(۸) قی چهندی دده‌تهدیارکن:

خشته‌یا(۸)

بهایی (ANOVA) یا بده‌سته‌مه‌هاتی و خشته‌یی بۆ سه‌مپلی قه‌کۆلینی لدویف گۆراوین

گریدای بیتیگه‌هی دیموکراسیه‌تی قه‌

بگه‌ور	جۆری په‌یومندیی	کۆیی چهاړگۆ شه	نمره‌یا نازاد	ناقه‌نده گشتیی چهاړگۆ شه	بهایی فایی	ناستی
					بده‌سته‌مه‌هاتی ی خشته‌یی	برامانبوونی/نه رمیا نازاد
ناستی ئابووری یی خیزانی	دناڤه‌را گروویان	۱۳۹.۴۳۹	۲	۳۱.۴۶۱	۳.۰۷	۰.۰۵ ۹۱ - ۲
	له‌ ناڤ گروویان	۴۳۵۷.۱۶۷	۹۱	۲۲۶.۰۱۹		
	گشتی	۴۴۹۶.۶۰۶	۹۳			
ناستی خاندەواریه‌ ۱ دمیابان	دناڤه‌را گروویان	۲۰۱.۸۹۷	۳	۶۷.۲۹۹	۲.۰۹	۰.۰۵ ۹۰ - ۳
	له‌ ناڤ گروویان	۴۲۹۴.۷۰۹	۹۰	۴۷.۷۱۹		
	گشتی	۴۴۹۶.۶۰۶	۹۳			
باری ژيانا دمیابان	دناڤه‌را گروویان	۷۱.۲۷۱	۳	۲۳.۷۵۷	۲.۰۹	۰.۰۵ ۹۰ - ۳
	له‌ ناڤ گروویان	۴۴۲۵.۳۳۵	۹۰	۴۹.۱۷۰		
	گشتی	۴۴۹۶.۶۰۶	۹۳			

وه‌ك لشی خشته‌ی دیار دبیتن بۆ هه‌می گۆراوین قه‌کۆلینی بهایی (F) یی بده‌سته‌مه‌هاتی

ل هه‌می جهان بجوویکتره ژ بهایی فایی خشته‌یی (۲.۷۱)، واته‌ لشی‌ری گۆراوین گریدای ب

بەرسۆدەرمان د قەكۆلینی دا هیچ کاریگەری لێسەر قوتابیاندا نەبێه. قەكۆلەر قی چەندی بۆ هندی دزقەرنیتن كە فاكەتەر و بگۆرین قەكۆلینی د هەمی قوناغین خواندن وەك ئیك كارتیكرن لێسەر لێسەر هەقسۆزیا دیروۆکی و ئاراستهیا دیموكراسیی لێك وان هەبوویه.

چار- پەيوەندیا هەقسۆزیا دیروۆکی بتيگەهی دیموكراسیهتی قە لێك بەرسۆدەرمان:

ژیو دیاركرنا پەيوەندیی دنافبەرا هەقسۆزیا دیروۆکی و تێگەهی دیموكراسیهتی لێك بەرسۆدەرمان قەكۆلەر رابوون بچیبجیكرنا هاوكیشا پیرسون دنافبەرا هردوو پێشەراند، وژیو پتر پشتراستبوونی قەكۆلەرمان ئەو پەيوەندیە تاقیكرنلئاستی ٠.٠٥ و ئەنجام وەكو دخشتا (٩) دا هاتی ددەتە دیاركن:

خشتا (٩)

دیاركرنا پەيوەندیی دنافبەرا هەقسۆزیا دیروۆکی و تێگەهی دیموكراسیهتی لئاستی ٠.٠٥

ژمارا بەرسۆدەرمان	پێشەر	بەهای هەقكیشەیا پیرسون	ئاستی تاقیكرنی ٠.٠٥
٩٤	هەقسۆزیا دیروۆکی	٠.٠٤٦	برامانە
	تێگەهی دیموكراسیهتی		

ژ خشتا (٩) دیاردییت كو پەيوەندیا یاھەی دنافبەرا هەقسۆزیا دیروۆکی و تێگەهی دیموكراسیهتی دا، و قەكۆلەر قی چەندی دزقەرنین كو دوو گۆراوین هەقسۆزیا دیروۆکی و ئاراستهیا مروقی بۆ تێگە و بنەمایین دیموكراسی تەواوكرین هەقذۆنە و پێكشە گریداینە، و ئەم قی چەندی د بەرسۆشین نموونەیی قەكۆلینیدا دبیین.

دەمرنجام: ئەقین خوارینە:

١- هەبووناھەستا هەقسۆزیا دیروۆکی لێك سەمپلی قەكۆلینی بۆ هەمی ئەوا ل سەردەمی داگیرکاری و سەرپەرشتیا وەلاتی بەریتانیا ل كوردستانی هەی، و خو هەقەش وان زۆرداری و نەخۆشیین ل وان هاتیەكرن دبیین.

٢- هەرچەندە ئاستی ئاراستە یا سەمپلی قەكۆلینی بۆ تێگەهی دیموكراسیهتی و بنەما و پەرنسیپین وئ نە بلندە، لی بوونا خوە یا هەی، ئانكو قوتابی پی لدویش پێكا ژیاننا هەقچەرخ پینگافان دھاڤیزن، و چاقەریندئیتەكرن ژیاننا زانینگەهی بشیت ببتە دەرگەهی پێشئیخستنا دەلشی تێگەھشتنەك مەزن بۆ وان بنەمایا.

۳- پەيوەندىيا ڤاندوگۇراوڤىن سەرەكى (هەستا هەڤسۇزىيا دىرۇكى لىك سەمپلىڭ ڤەكۆلىنىڭ بۇ ھەمى ئەوا ل سەردەمىڭ داگىركارى و سەرپەرشتىيا وەلاتى بەرىتانيا ل كوردستانى ھەي و ئەو ئاراستەيا قوتابيان بۇ تىگەھىڭ دىمۇكراسىيەتى لىك ھەي)، نىشانىدەتەن ئەڤ دوو لايەنە د ھىزا قوتابىيىن سەمپلىڭ ڤەكۆلىنىڭ بەلگەيەكە بۇ ھىندى تىگەھىشتەن ژ مافىن مەرقى و ئەو بىنەمايىن د جىھانا دىمۇكراسىيەتەدا ھەي رىكەكەن بۇ تىگەھىشتەن ژ ھەبوونا مافىن نەتەمەكى بىندەستى وەك كورد، ل وى قۇناغا نەخۇش و تەحل و دژواردا.

راسپاردە: لىبەر رۇشناييا ئەنجامىن ڤەكۆلىنىڭ، ڤەكۆلەر ڤان راسپاردىن خوارى ئاراستەي لايەنەن پەيوەندىدار دكەن

۱- لايەنەن ئەكادىمى و زانىنگەھىن ھەرىما كوردستانى:

- پويەتەدان ب لايەنەن ساىكۆلۇڭى ل بىشكىن مېژوو، د بابەتەكى بىناڤى ساىكۆلۇڭىيا دىرۇكىدا، وەك دەستىك و پەيوەندىيان دىناڤەرا لايەنەن دىروونى و روویدانىڭ دىرۇكى، يىن كو بىي ھەبوونا مەرقۇڤان ھىچ رامانا خوە نىنە.
- ھاندانا قوتابيان ژ لايەنەن مامۇستايىن ڤى بىشكى بۇ ھىندى داكو د خواندانا دىرۇكى و كەساتىن دىرۇكى و روویدانا و شەرقەكەرنا وان پەترە پىشتا خۇ ب ژىدەمىن زانىستى دىرووناسىڤە گىيەدەن بۇ پەترە تىگەھىشتەن ژوان.
- دەلىڤى سەڤايەكى دىمۇكراسى بۇ ھەر سى قۇناغىن بەرى چەرى ژى بىتە رىكخستەن، دا پەترە تىگە و بىنەما و بەيىن دىمۇكراسى بگەھن، و ژىنگەھەكا دىمۇكراسىيەنەتر د ھىز و رەڤتار و بىيارىن واند پەيدا بىت.
- كىرانا سىمىنار و پەنىل و دىدارىن تەلەڤزىونى لىسەر ئاستى دەڤەرى و كوردستانى ژ لايەنەن ئەكادىمى و بىسپۇرىن ياساى و سىياسى و دىرۇكى و رەموشەنىيران، بەلكۆ دانەمەرىن وى قۇناغى ڤە، بۇ زىدەتر رۆھنكەرن وى قۇناغا تىرى ئىش و ئازار بۇ نەشى نۆكە، بى ھىنگى نەدىتى.

ب - لایه‌نێن سیاسى و حکومى ل هەرێما کوردستانى؛

- بێدقییه دهمزگههین میرى و په‌یومندی‌دار ل حکومه‌تا هەرێمى خه‌مه‌ک زێده‌تر ژ خه‌لک و جفاکى بێته‌ خوارن، و سنووره‌ک یاسایى بۆ وان ره‌فتارا و کریارا بێته‌ دمیاندن یێن دژى بنه‌مایێن دیمۆکراسیینه‌، و ریگری ل گهنده‌لى، نه‌دادپه‌رومرى، نه‌یه‌کسانى، ره‌مگه‌زپه‌ریستی، خوارنا مافین ته‌خ و نه‌ته‌وه و که‌سێن دیتر بێته‌کرن.
- زێده‌تر گرنگیدان ب ئیکریزی و ئیکگرتنى بێته‌دان دناقه‌هرا ئالیین جفاکى و سیاسى، و نه‌خاسمه‌ هیلانا نا‌کۆکیین کو دینه‌ سه‌ده‌ما قۆربانیان ره‌نج و ماندی‌یونا خه‌لک و ده‌قه‌رى، و په‌یدا بێنا ده‌لیقه‌ى بۆ په‌یدا بێنا مشه‌خۆری و گهنده‌لی و راوستان دژى پیلین دیمۆکراسیه‌تى بۆ هنده‌ک که‌سێن هه‌له‌په‌رست، وه‌ک ئەوا ل قوناغا داگیرکنا ده‌قه‌رى ژ لایى به‌ریتانیاهه‌ جیبووی و بۆ هنده‌ک که‌س و هۆز و لایه‌نان بیه‌ ده‌لیقه‌ بۆ به‌رژومه‌ندیین خو به‌رژومه‌ندیین گشتى و هزاران که‌سان بکه‌نه‌ قۆربانى.
- شه‌کرنا دهمزگه‌هێ ده‌لیقه‌یا پراکتیکرن و پشکداریا زێده‌تر یا سیاسى و جفاکى و په‌رومردیه‌ی و که‌لتووړى بۆ پارتین سیاسیی نه‌ته‌ومه‌یین دیتر ژ هه‌ر نه‌ژاد و ئایینه‌کى بن، مه‌سیحیی ناشووړى، سریانى، کلدانى، ئه‌رمه‌نى، وه‌ره‌ب و تورکمان، و... هتد، لئا‌ف دام و دهمزگه‌هین حکومى و سیسته‌مى حۆکمرانى، بۆ هندى ریگری ل ده‌ستومردانیین وه‌لاتین هه‌له‌په‌رست بێته‌گرتن و هیجه‌ت بۆ وان په‌یدا نه‌بن کاره‌ساتین وه‌کى سه‌رده‌مى داگیرکنا کوردستانى ژ لایه‌نى بریتانیاهه‌ دووباره‌ ببن، و نه‌نانه‌ت هه‌که‌ر کار بۆ پاریزگه‌هکرنا وان ل قوناغا نو‌که‌ یان ئا‌فاکنا ده‌قه‌رین قو‌تو‌نۆمى و سه‌ره‌بخو، هاوشیوه‌ی هنده‌ک وه‌لاتین ئه‌وروپى، د قوناغین داها‌توویدا و د چارچۆقه (فیدراسیونا کوردستانى) دا، بێته‌کرن هیشتانى باشته‌ر، ژبلى دانان ب هه‌مى مافین رمواییین دیمۆکراسیانه‌ ب هه‌ر ئیک ژ وان نه‌ته‌وه و ئایینان ل هەرێما کوردستانى بۆ خواندن و ئاخفتن و پۆشین ب زمان و جلکین نه‌ته‌وه‌مى و گیرانا بۆنه‌ییین ئایینی و نه‌ته‌وه‌مى یێن خو، و هه‌ر مافه‌کى مرو‌ف‌ى و یاسایى دیتر.
- بریکین راگه‌هاندنى و په‌رومردیه‌ی و گه‌فتگو و دیالۆگین هه‌مى لایه‌نى، بزافا پێداگری لسه‌ر که‌لتووړى پیکشه‌ ژيانا ئایینی و نه‌ته‌وه‌مى و نه‌ژادى دناقه‌هرا لایه‌نێن سیاسى و جفاکى و ئایینی و نه‌ته‌وه‌مى ل هەرێما کوردستانى، بێته‌کرن، و دهمزگه‌هین راگه‌هاندنى و بۆ ئاگه‌هارییا پترتر یا جیهانى ژ به‌هایین پیکشه‌ ژيانا کوردستانیان،

ئىسەر ئاستى ئافخۇزىي و دەرڧەيى بانگەشە بۇ بىتەكرن و بىتە پاراستن و بهيزتر و خورتتركرن.

ج - كۆمەلگەها نىقدمولەتى و رىكخراوين نىف نەتەومىي و نەتەوين ئىكگرتى:

- پىندقياتيا بابەندىيا وان ب بنەمايىن مافى مرؤقى و جفاكا ديمؤكراسى و بهرپرسيارمىتيا مەزن يا ل ستويى واند ا بهرامبەر دؤزىن مرؤقى و سياسى ل جيهانى، نەخاسمە دؤزا رموايا نەتەومىي كورد و كوردستانيان، و نەخاسمە زى پشتى قان چەند دەهك و سالىن بۇرى هەريما كوردستانى نموونەي قۇربانىدانى بيه د قان روويدانىن تەحلىن ديروكيدا، هەر ژ دەستپىكا دامەزاندنا وەلاتى عىراقى و هەتا نۆكە، و هەمى جورىن جىنؤسايد و ئەنفال و كىمىاباران و راگۇهاستن و تەعريبكرن و ...هتد، و هەتاكۆ ل قان سالىن چۆيى زى جەنگى رىكخراوا تيرؤريستيا داعشى و يىن پشتى هنگى و نەخاسمە پشتى بزاقا سەرتىخستنا ريفراندؤما سەريخؤيا كوردستانى وەك مافەكى ياسايى و دەستوورى، ئىسەر ئاستى عىراقى و بنەمايىن مافىن مرؤقى ئىسەر ئاستى جيهانى و بىدەنگى و بەلكۆ هلكرنا چرايا كەسك و زىدەتر ژ وى چەندى زى هاريكارىكرن، ژ ەندەك لايەنن جيهانى، وەك نموونە ژ لايەنى وەلاتىن مەزن و ژ وان زى بەرىتانيا، كو بخۆ تەواوكەرى كارەساتىن بىشتىر بىنە.

- پىنداكرى و پشتگىرىيا تىگە و ژىنگەهين ديمؤكراسى، و نەخاسمە يەكسانى، دادبەرەومى، برايهتى، لىبؤردەيى، مافىن مرؤقى، و يىن نەتەومىي و رەگەزى و نەژادى، و ئازادىيا زمان و كەلتوور و دەرپرېنى، و پىكشە ژيانى، و ژيانەكا شايسە و هەژى بۆ تاك و جفاكا كوردستانى ب گشتى، و دەڧەرى ب تايبەتى، و نەخاسمە كود ماوى چۆيىدا و ل شەرى داعشىدا خەلكى وى دەرگەهى مالا خوە بۆ هزاران ئاوارە ژ كوردىن ئىزدى، و عەرەب، مەسيحىن عىراقى و هەريمى، بىي جياوازييا هزرى و ئايىنى و نەتەومىي و نەژادى و رەگەزى ڧەكرن، و پىشمەرگى وى زى بىي جۇداهى بەرگرى ژ هەميا كرو ب هزاران شەهيد و برينداردان.

- پشتگىرىكرن ژ نموونە يى سەركەڧتى، و حەز و ڧيان و كەلتوورى پىكشە ژيانا كوردستانيان بكمەن، ئەوا بوويه جەي حىبەتيا جيهانىان و دەڧەرى، و د هەمان دەمدا حەسوويىدى و دژمناتيا ەندەكىن نەيار و تاريبەرست و ھۆڧل جيهانى و دەڧەرى، ل شوينا پشتگىرىيا ەندەكان، و يان بيلان دەيناندن بۆ تىكدانا وى برىكا ئاڧاكرنا كەس و لايەنن تىكدمر و ئازاوەجى لئاڧ و دەرڧەيى هەريما كوردستانى.

پیشنیار: ئەقین خواری پەشنیاری ئەکۆلینی ئە داهاووی:

١. ئەنجامدانا هاوئووی قی ئەکۆلینی لێر تەخین دیتەین دەقەری و نەخاسمە مامۆستا و ئەکادیمی پەشنیار بێرۆکی، رەوئەنەر، سەسەتوان، سەرۆک ھۆز و بێمالە و ئوچاخین دەقەری، رە سە پەشنیار دەقەری، و دانەمەر و نەخاسمە ئەوین ئەو قوناق بچاقین خۆ دیتەین و تەدا ژیاپن ھەشتاکۆ د ژیاپنیدا مەین.
٢. پەشنیاری ئەنجامدانا ئەکۆلینی پترتر د قی بیاقیدا نەخاسمە کو کارتیکرەنە مەزن لێر ژیاپن سەسە و جەقەکی و ئابووری و سەکۆلۆژی تەک و جەقەکی کوردەواری ل ھەرێما کوردستانی ھەبە.

پەشکۆی ناھوونیشانی ئەو بێرۆکی و شارمەزانی بۆ دانان و دەرئەستە راستیا

پەرسەیا مەزنی ھاتیەوەرکرتن

ناھنی بێرۆکی و شارمەزانی	جەقە کاری ل زانیگەھا زاخۆ	بێرۆکی
پ. ھ. د. مەھمەد سەدیق مەھمەد	فەکۆلتیا زانستین مەزنی/ مەزنی	مەزنی چەرخین ناھین
پ. د. ھۆگر تەر تەوئیق	فەکۆلتیا زانستین مەزنی/ مەزنی	مەزنی نووی و ھەجەرە
پ. ھ. د. شێرەزەد زکریا مەھمەد	فەکۆلتیا پەرورە/ ئابووری کار	مەزنی نووی و ھەجەرە
پ. ھ. د. ستەر جبار ھاجی	فەکۆلتیا پەرورە	وانەگۆتن/ مەزنی
م. د. خلود بێر عبد الاحد	فەکۆلتیا پەرورە	دەرورەناسی پەرورە
م. مەھمەد اسماعیل سلیمان	فەکۆلتیا پەرورە	وانەگۆتن/ فیزیک
م. ھ. ئاراس فەزل عەبوزید	فەکۆلتیا پەرورە/ وانەبێژ	وانەگۆتن/ مەزنی
م. ھ. قەمان ھەمەد ھەمەد	فەکۆلتیا پەرورە	پێوان و ھەسەنگاندنی پەرورە

ژێدەر:

ب زمانی کوردی:

۱. حوسین، محەمەد تەها (۲۰۱۷): سایکۆلۆژیای کەسبیتى: کەسبیتى کورد لەبەر رۆشنایى روانگە جوداگاندا، ناوەندى رۆشنایی و ھۆنەری ئەندیشە، چ. ۱۰.
۲. سدیق، فۆئاد (۲۰۰۵): دیمۆکراسى و ئىسلامى سیاسى: چەند لیکۆلینەومیهکی سیاسى رەخنە ئامیز، چ. ۱، وزارەتى رۆشنایی (۱۹۴)، ھەولێر.
۳. سەدى، بەدرخان (۲۰۰۸). كۆمەلگای كوردەوارى لەدیدی رۆژھەلاتناسیدا، ھەولێر: د. ئیسماعیل ئیبراھیم سەعید، چ. ۱، مۆکریانى.
۴. وزارەتى خۆیندنى بالا و تۆیژینەومى زانستى (۲۰۱۱): راپۆرتى دوو ساڵەى دەستپێك لە شۆرەشى ریفۆرمى ریفۆرمى خۆیندنى بالا و تۆیژینەومى زانستى، کاروانى ریفۆرم کەوتە رێ ئەسەر ئەخەشە رێگایەك بەرو کۆالیتی، راپۆرتى چالاکیە سەرەکیەکان لە ۱ ی تشرینی یەكەمى ۲۰۰۹ تا ۱ ی ئەیلوولى ۲۰۱۱، وزارەتى خۆیندنى بالا و تۆیژینەومى زانستى، حکومەتى ھەریمی کوردستان، ۱۱۴ ل.

ب زمانی فارسی:

۱. پورآفکاری، ن. (۱۳۸۰). فرهنگ معاصر جامع روانشناسی و روانپزشکی و زمینه های پیوسته انگلیسی و فارسی، جلد ۱ - ۲، تهران.
۲. طلوعی، محمود (۱۳۹۰). فرهنگ جامع سیاسی، چاپ چهارم، نشر علم، تهران.

ب زمانی ەرمەبی:

۳. أبو حامد، یاسر نمر (۲۰۱۵): الاتجاهات السياسية لدى طلبة الجامعات الفلسطينية بالتطبيق على طلبة جامعة النجاح الوطنية، مجلة جامعة الاقصى (سلسلة العلوم الانسانية)، المجلد التاسع عشر، العدد الثاني، ص. ۳۲۷ - ۳۵۷.
۴. بویر، کارل (۲۰۰۸). في الحرية والديمقراطية، ترجمة: مركز حوار للثقافة (تنوير)، ط ۱، الكويت.
۵. بینیغو، أوفرا (۲۰۱۴): كرد العراق: بناء دولة داخل دولة، ط. ۱، دار الساقی و دار ئاراس للطباعة، اربیل: اقلیم کوردستان - العراق.

٦. توفيق، هوكر طاهر (٢٠١٢): الكُرد و المسألة الارمنية (١٨٧٧ - ١٩٢٠)، ط.١، دار
ثاراس للطباعة، اربيل: اقليم كوردستان- العراق.
٧. الجبوري، ماهر صالح علاوي، و رعد ناجي الجدة، ورياض عزيز هادي، و كامل عبد
العنكود، و علي عبدالرزاق محمد، و حسان محمد شفيق (٢٠٠٩). حقوق الانسان
والطفل والديمقراطية، ط١، دار ابن الاثير، الموصل. العراق.
٨. حاجي السليفاني، ستار جبار (٢٠١٤): فاعلية تصميم التجريبي- تعليمي وفق
أنموذج جيرلاك وايلي في اكتساب المفاهيم الزمنية لدى طلاب الصف الحادي
العشر الاعدادي في مادة التاريخ و تنمية عادات العقل و التعاطف التأريخي لديهم،
جامعة دهوك، (أطروحة غير منشورة).
٩. حوحو، احمد صابر(د، ت). مبادئ ومقومات الديموقراطية، مجلة الفكر(العدد
الخامس)، جامعة محمد خيضر بسكرة.
١٠. الخليل، أحمد محمود (٢٠١٢). صورة الكُرد في التراث الاسلامي، ط.١، دار آراس،
أربيل.
١١. الرفاعي، أحمد حسين (٢٠٠٧). مناهج البحث العلمي: تطبيقات إدارية و اقتصادية،
ط.٥، داروائل، عمان.
١٢. سرحان، منير المرسي(٢٠٠٣). في اجتماعيات التربية، ط.٤، دار النهضة العربية،
بيروت.
١٣. سعيد، سعاد جبر (٢٠٠٨): القيم العالمية و اثرها في السلوك الانساني، ط١، عالم
الكتب الحديث وجدارالكتاب العالمي، عمان.
١٤. عبدالحميد، الهام (٢٠٠٤). التنشئة السياسية في العملية التربوية، ط ١، مركز
المحرسة، القاهرة.
١٥. محمد، اسامة حامد (٢٠٠٤): التلوث النفسي لدى طلبة جامعة الموصل، (أطروحة
غير منشورة/ علم النفس التربوي)، جامعة الموصل.
١٦. النعيمي، ليلى أحمد عزت و الدلوي، نبأ عبدالحسين (ب.س.): اتجاهات طلبة
جامعة بغداد نحو الديمقراطية، مجلة البحوث التربوية و النفسية، العدد: السابع
عشر، جامعة بغداد،(ب.ص).
١٧. وزارة التعليم العلي و البحث العلمي (٢٠١١): انطلقت قافلة إصلاح التعليم العالي
في طريقها نحو ضمان الجودة النوعية، تقرير لسننتين من بأ ثورة إصلاح نظام

التعليم العالي و البحث العلمي من تشرين الثاني ٢٠٠٩ لغاية ١٥ أيلول ٢٠١١، وزارة
التعليم العالي و البحث العلمي، حكومة اقليم كوردستان – العراق.

١٨. الوردی، علي (١٩٩٢): لمحات اجتماعية من تاريخ العراق، الجزء السادس، من ١٩٢٠
إلى ١٩٢٤، ط.٢، جامعة بغداد.

ب زمانى رؤسى:

1. Генкин Б. М.(2005). Экономика и социология труда: учебник для вузов.-5-е изд., -М.: НОРМА,-416с.
2. Мещеряков, Б.Г. ,и Зинченко, В.П. (2007): Большой психологический словарь, СПб.:ПаримЕврознок,.627с.
3. Кордуэлл М. (2003): Психология, А-Я: словарь-справочник / перев. С англ. К. С. Ткаченко.- М.: ФАИР-ПРЕСС,-448с.
4. Крысько В.Г. (2001): Психологическая и педагогика : Схемы и комментарии. _М. : изд _во ВАЛДОПРЕСС.
5. Крысько В.Г. (2007): общая Психология: Схемы и комментарии. _М. : изд _во ВАЛДОПРЕСС.
6. Немов Р. С. (2007): Психология: словарь-справочник: в 2ч.-М.: изд-во ВЛАДОС-ПРЕСС,с.2.-312с.

ب زمانى ئینگلیزی:

1. Baily, Micheal D. (2003): Historical dictionary of witchcraft, 1st ed., Scarecrow press, Inc.
2. Byrne, R. and Baron, D. (1997): Social psychology, 8th ed. Allyn and Bacon.
3. Colman, M. Andrew (2009): Oxford Dictionary of Psychology, 3rded. Oxford university press, USA, 882pp.
4. Coon, D. (1997): Essentials of psychology, exploration and application, 7th ed., Brooks/Cole pub.USA.
5. Crandel, T. l., et al (2009): Human development, 9th ed., McGraw-Hill.
6. Diethe, Carol (2007). Historical dictionary of Nietzschenism, 2nd ed., the scarecrow press, Inc.
7. Dunn, Dana S. (2001): Statistic and data analysis for the behavioral sciences, 1st. ed., McGraw.
8. Hornby, A. S. (2003): Oxford advanced learner's dictionary, 7th. Ed. Ed. Oxford university press. Ir.
9. Hoy, W. K. and Miskel, C. G. (2005): Educational administration: theory, research, and practice, 7th ed., McGraw-Hill, Higher Education.

- Σ Σ Σ

وعن وجود فروق في هذا الاتجاه ولصالح المرحلة الرابعة، كما لم تظهر الفروق بين الطلبة في المفهومين (التعاطف التاريخي، التوجه الديمقراطي) تبعا للمتغيرات: (جنس الطلبة) و (محل إقامة الطلبة: مدينة، قرية) و (تعليم والديهم: الأب متعلم، الأم متعلمة، الوالدان متعلمان، الوالدان غير متعلمان) و (الحالة الاقتصادية لأسرهم: جيد، متوسط، ضعيف) و (إن كان أحد الوالدين على قيد الحياة، أو كلاهما على قيد الحياة، أم كلاهما متوفيان).

الكلمات الدالة: العطف التاريخي، سياسة بريطانيا، عهد الانتداب، المفهوم الديمقراطي.

Historical empathy of a sample of students toward UK's policy during occupation and its relationship with their trend toward the concept of democracy (department of history as simple)

Abstract:

The aim of study is to identify the historical empathy of a sample of Kurdish students department of history from college of Arts in Zakho University toward UK's policy during occupation and its relationship with their **trend toward the** concept of democracy, and the significant differences between them according to the variables of the study (gender, class, if parents are life or dead, their level of literacy, family's economic level, age, number of family's members, and place of residence). The sample of the research consists of (94) students, which have been selected randomly from population consists of (118) students, which ration was (%80). For this purpose the researchers prepared two questionnaires:

- 1- one of them for measurement of historical empathy include of (32) items,
- 2- and the scale for concept of democracy consists of (26) items.

The results of the research showed that members of research's sample have a significant meaningful historical empathy toward the policy of UK during occupation period in Kurdistan, and also a level of understanding of concept of democracy; also statistical significant relation between the two main variables at the level of (0.05), and also statistical significant differences among them about their trends toward concept of democracy among students according to the variable of class, and at the benefit of 4th grade, but there are no statistical significant differences among them according to the other variables of the study.

Keywords: *Historical empathy, UK's policy, occupation period, concept of democracy*